MEDALION

Gheorghe Săsărman

ARAPABAD

ŞI-AU STRUNIT CAII, au descălecat şi, întîmpinaţi cu temenele de slugi credincioase, s-au retras în umbra arcadelor să-şi răcorească tîmplele încinse de soare. S-au lăsat îmbăiaţi şi unşi cu untdelemn parfumat, s-au ospătat, şi-au desfătat auzul şi privirea cu tînguiri de flaute şi tamburine, cu mlădieri de braţe şi torsuri feciorelnice. Au făcut dragoste cu nevestele lor favorite, au aţipit iepureşte şi în zori au coborît în curţile ferite de ochii vecinilor, să mediteze în versuri la roua trandafirilor abia îmbobociţi.

Cutreieraseră Pămîntul în lung şi-n lat, cunoscuseră toate credinţele şi toate urbele lumii. Uliţele strîmbe, zidurile oarbe, minaretele deşirate ale oraşului lor nu-i mai mulţumeau. Nici locul unde fusese ridicat nu le mai părea potrivit. Cît despre lîncezeala de dincolo de porţile ferecate, după care tînjiseră în pribegie, acum îi dezgusta profund. S-au întîlnit, deci, în curtea moscheii şi, în timp ce-şi spălau picioarele în apa purificatoare, au hotărît să ardă Coranul, să pună foc oraşului şi să construiască altul, lipsit de istorie şi fără asemuire. În aceeaşi zi, şi-au încărcat avutul şi haremul pe cămile, au dărîmat toate zidurile şi le-au lăsat pradă flăcărilor. Au încălecat pe caii lor iuţi, şi urmaţi de greoiul miriapod al caravanei, au pornit să caute locul cel mai potrivit pentru întemeierea nemaipomenitei citadele.

Au rătăcit mult, fără să se decidă asupra unei alegeri, găsind de fiecare dată motive de nemulţumire. Cu timpul, în sufletul lor a început să se strecoare îndoiala. Vor fi oare în stare să înfăptuiască ceea ce-şi propuseseră? Nu cumva — chiar dacă vor afla locul nimerit — rezultatul construcţiei va dovedi fortuite asemănări cu oraşul distrus, ori cu altele? Unii regretau că nu chibzuiseră mai mult înainte de a lua drumul pustiului şi provocau gîlcevi interminabile şi vane. Pînă şi cei mai consecvenţi se întrebau uneori dacă urmaşii vor accepta viaţa într-un oraş fără trecut, ori dacă nu cumva, urmîndu-le exemplul, aceştia vor incendia noua aşezare şi vor porni să întemeieze alta. Teribila presimţire a unei asemenea fatalităţi paraliză curînd orice iniţiativă.

De atunci, ereticul popor se tîrăşte fără ţintă prin nisipuri; din cînd în cînd, ca pentru a le reaminti blestemul, la orizont li se arată fantasma ademenitoare a citadelei celei neîncepute. Şi, pentru cîteva clipe, oamenii sînt cuprinşi de o frenetică şi mincinoasă fericire.

ISOPOLIS

IMAGINAŢI-VĂ un caroiaj alcătuit din două familii de drepte paralele echidistante, perpendiculare între ele, care ar desena pe un plan un cîmp uniform de pătrate egale, ca o coală de hîrtie milimetrică. Imaginaţi-vă acum că această hîrtie milimetrică, mărită de cîteva mii de ori, nu este altceva decît o platformă de piatră şi că în fiecare dintre nodurile nevăzutei reţele se ridică, zveltă, cîte o coloană pe a cărei abacă sînt sprijinite capetele a patru grinzi de lemn, aşezate după liniile caroiajului. Pe grinzile principale se rezemă panourile pătrate casetate ale tavanului, iar fiecare casetă e acoperită cu o placă translucidă de albastru. Şirul uniform al coloanelor continuă cît vezi cu

ochii, în ambele direcţii; filtrată prin tavan, lumina difuză nu lasă umbre. Aşa arăta oraşul Isopolis înainte de a fi fost incendiat din ordinul lui Alexandru Macedon. Gurile rele spun că, dupa o orgie cumplită, în evidentă stare de ebrietate, nevîrstnicul cuceritor al lumii ar fi pus focul cu mîna lui. Pentru a înţeiage însă că ordinul a fost pronunţat de o minte lucidă şi încă după o matură chibzuinţă, cititorii sînt rugaţi să poposească în acest oraş pe vremea cînd Marele Alexandru nu trecuse încă Helespontul.

Pe atunci Isopolis avea o asemenea întindere, încît locuitorii nu-i cunoşteau hotarele şi nici unul dintre ei nu-şi amintea să-l fi văzut vreodată din exterior. Omogenitatea alcătuirii, identitatea perfectă a careurilor din care se compunea oraşul, absenţa centrului şi a marginilor, a unui loc privilegiat şi a oricărui sistem preferenţial de referinţă aveau profunde urmări asupra vieţii derulate sub tavanul albastru. Aparent, oamenii semănau foarte puţin între ei, dar la o examinare mai atentă se putea constata că, oricît ar fi fost de mari deosebirile — care ţineau de înfăţişarea lor exterioară, de coafură şi modă vestimentară, de machiaj şi vorbire — ele erau rezultatul unei premeditări constante şi urmăreau să contracareze monotonia cadrului arhitectonic. Impestriţarea aceasta căutată era la fel de obsedantă şi de obositoare cum ar fi fost uniformitatea şi, dincolo de orice deosebiri, purtarea locuitorilor, mentalitatea lor se dovedeau surprinzător de asemănătoare. Toţi cetăţenii (care, evident, erau egali între ei, indiferent de vîrstă şi sex, iar alte considerente de diferenţiere socială nu păreau să existe) se îndeletniceau cu operaţia obositoare şi de la început sortită eşecului de a găsi şi lua în stăpînire — ca primă treaptă de distincţie — un loc privilegiat. Oamenii se mişcau haotic, care încotro, fără încetare, omogenizînd spaţiul şi din punctul de vedere al ocupării lui. Dacă undeva se forma, pentru cîteva clipe, un gol sau, dimpotrivă, un nucleu foarte dens, care ar fi putut servi pentru orientare, mişcarea mulţimii le făcea să dispară imediat.

Uneori, foarte rar, cîte un om se oprea, poate ostenit de atîta rătăcire, ori poate intuind că, în acel univers brownian, nemişcarea reprezenta singura posibilitate de a ieşi din comun. Dar intuiţia nu trecea poarta raţiunii. Pentru un timp, acel individ se constituia în centru absolut al oraşului, în punct zero al unicului sistem de coordonate stabil. El devenea rege, germen al sfîrşitului propriului său regat. Din fericire, nici el, nici cei care îl înconjurau nu-şi dădeau seama de aceste lucruri şi pericolul era învins prin ignorare. Curînd, insul se reintegra goanei fără de ţel. Dealtfel, chiar dacă am presupune că soluţia ar fi fost realizată, ea s-ar fi anulat, în mod paradoxal, de la sine. Într-adevăr, cînd vecinii ar fi recunoscut singularitatea celui-care-stă — recunoaştere necesară, altminteri monarhul neavînd decît existenţă iluzorie — ei s-ar fi oprit şi, din aproape în aproape, repausul generalizat şi-ar fi pierdut singularitatea.

Isopolis nu putea admite unicitatea.

Alexandru era expresia însăşi a unicităţii.

Adevărata cauză a incendiului se află în această contradicţie de neîmpăcat.

HOMOGENIA

ÎN ORAŞUL acela, alcătuit din cartiere absolut identice, pe străzi identice se înşiruiau case identice, în ale căror încăperi identice se aflau oameni identici. Ceea ce era (şi nu era) ca şi cum oraşul ar fi fost alcătuit dintr-un singur cartier, cu o singură stradă, ocupată de o singură casă, în a cărei singură încăpere s-ar fi aflat un singur om. (Ar trebui chiar să ne întrebăm dacă nu cumva această din urmă imagine reprezintă singura variantă reală posibilă a tipului descris mai sus).

Totuşi, oraşul exista, întocmai aşa cum este el definit în prima frază. Toată dificultatea fusese de a concepe proiectul unei urbe cu cartiere, străzi şi case absolut identice, ca şi de a proiecta o casă cu încăperi perfect asemănătoare. Odată aceste două praguri depăşite, construcţia oraşului s-a realizat cu o extraordinară rapiditate şi precizie, avînd în vedere faptul că mii de case erau executate după unul şi acelaşi tipar — ceea ce constituie, fără îndoială, idealul de totdeauna al constructorilor. În ultimă instanţă, înălţarea oraşului se rezumă la două operaţii fundamentale: producerea în milioane de exemplare a unicului prefabricat şi montarea caselor pe amplasamentele stabilite prin proiectul de sistematizare — ceea ce constă în simpla asamblare a cîtorva sute de asemenea elemente prefabricate.

Iniţial, locuitorii Homogeniei, ca mai toţi oamenii, erau departe de a se asemăna în vreun fel între ei. Dar viaţa într-un oraş cu o structură atît de omogenă exercită asupra lor de la bun început, într-un mod cu totul insesizabil, o acţiune ciudată. Mai întîi, după ce se convinseseră că le-ar fi fost imposibil să-şi identifice locuinţele, renunţară la ideea însăşi de a avea un anumit domiciliu şi făcură apel la soluţia cea mai comodă, aceea de a ocupa, de fiecare dată, încăperea liberă cea mai apropiată. Dealtfel, oamenii nici măcar nu mai percepeau repetata schimbare de reşedinţă, deoarece oraşul fiind omogen, spre orice casă s-ar fi

îndreptat, aveau de parcurs acelaşi drum. Apoi, pentru că ar fi fost destul de obositor să-şi poarte cu ei garderoba, dintr-un loc într-altul, în peregrinările lor, se generaliză rapid portul unei uniforme extrem de simple şi practice — un fel de pelerină largă, distribuită gratuit, aceeaşi pentru bărbaţi şi pentru femei — care, fiind confecţionată dintr-un material ieftin, era aruncată de îndată ce se murdărea.

Pasul cel mai greu a fost să se renunţe la tradiţia, adînc înrădăcinată, a familiei. Vreme îndelungată, familiile fură nevoite să umble mereu împreună, pentru că, odată despărţite, ar fi fost imposibil să se regăsească. Pe lîngă faptul că era incomod, acest gen de perpetuă migraţie făcea imposibilă desfăşurarea normală a producţiei, a învăţămîntului, a celorlalte activităţi sociale organizate pe cu totul alte baze decît grupul familiei şi obligativitatea fiecărui individ matur de a educa şi hrăni copiii găsiţi în încăperea în care se retrăgea pentru odihnă sau întîlniţi pe stradă.

Urmarea se dovedi dramatică: nu era zi în care să nu fie descoperite cîteva zeci de cadavre, ale unor inocenţi, răpuşi de foame. Dar familiile se destrămaseră şi ar fi fost imposibil, acum, să fie reconstituite; evoluţia lucrurilor se precipită, iar singura consecinţă a stingerii tot mai masive din viaţă a pruncilor fu deprinderea, dobîndită treptat, de a nu mai face copii. Nu peste mult, procrearea începu să fie socotită o gravă imoralitate, iar aducerea unui urmaş pe lume pedepsită prin lege.

Noua viaţă a homogenienilor declanşă efecte biologice neaşteptate. Diferenţele dintre sexe se şterseră treptat; nu se mai năştea nimeni, dar nici nu mai murea nimeni şi, cu timpul, variaţiile de vîrstâ dispărură şi ele. În cele din urmă, cînd pieri orice particularitate morfologică individuală, cînd toţi locuitorii oraşului ajunseră la fel ca statură, înfăţişare şi alcătuire, între ei încetaseră de mult să mai existe deosebiri de gînduri şi, la drept vorbind, gîndirea însăşi amuţise. Oameni identici se mişcau identic — ca nişte mecanisme perfect sincronizate — în încăperile identice ale caselor identice, de pe străzile...

MOEBIA

SAU ORAŞUL INTERZIS

CITISE în Memoriile lui Marco Polo că renumita capitală era alcătuită din mai multe incinte concentrice, comunicînd prin porţi monumentale cu streşini suprapuse, ca ale pagodelor. Prima incintă înconjura Oraşul exterior. Urma Oraşul mongol, sau mijlociu, şi Oraşul interior, supranumit Oraşul imperial. În fine, în mijlocul acestuia se afla Oraşul interzis, Oraşul sacru, unde nici un european nu pătrunsese încă. Călăuza îi atrăsese atenţia asupra zădărniciei încercării sale, dar nu avea de gînd să renunţe. Va fi primul străin care va vizita Oraşul sacru!

— Prea bine, îi spuse atunci călăuza. Urmează-mă!

Străbătură prima incintă fără prea multe complicaţii. Străzile erau drepte, iar casele, din cîte îşi putea da el seama, reproduceau la o scară redusă planul oraşului, cu zidurile lui concentrice. Trecătorii, care semănau între ei atît de mult încît numai după veşminte îi putea deosebi, îşi vedeau de treburile lor, fără a-i arăta că l-ar băga în seamă. La următoarea poartă i se ceru să prezinte scrisorile de acreditare. Oraşul mongol nu părea să difere mult de cel exterior, atîta doar că locuitorii lui se dovedeau încă şi mai indiferenţi la trecerea străinului. Intrarea în Oraşul imperial, cu palatele şi grădinile sale, îi fu admisă numai după o lungă aşteptare. I se făcea însă cunoscut, cu acest prilej, că însuşi Marele Han îl va primi la reşedinţa sa.

Marele Han îl primi zîmbitor, cu un ceremonial demn de trimisul unei mari puteri. Fu servit un prînz întocmit dintr-o duzină de feluri de bucate, gătite după reţetele celor mai rafinaţi gastronomi ai imperiului, intercalate cu tot atîtea sorturi de ceai. Urmă un spectacol de pantomimă, cu

actori costumaţi şi mascaţi într-o manieră grotescă, apoi îşi făcură apariţia dansatoarele care, în sunetele unei melodii stranii, executară un dans plin de graţie.

Străinul socoti momentul potrivit pentru a-şi expune cererea.

— Desigur, desigur, încuviinţă Marele Han, urmărind cu imperturbabilul său zîmbet mişcările hipnotizante ale dansatoarelor. Oaspetele nostru nu va găsi supărător faptul că, în drum spre Oraşul sacru, va mai avea de trecut prin cîteva porţi...

— O, nicidecum, am şi început să mă obişnuiesc.

— Era de aşteptat, continuă să zîmbească Marele Han. Oaspetele nostru nu ne va lua în nume de rău faptul că, dată fiind cerinţa ca numai celor aleşi — lăudat fie numele Domnului! — să li se îngăduie accesul în oraşul sacru, la fiecare poartă i se va pune cîte o întrebare.

— Pare un lucru de înţeles.

— Şi nici nu va socoti nedrept să-şi ofere capul chezăşie pentru răspunsurile pe care le va da, conchise Marele Han.

Străinul tăcu. Gîtul îi înţepenise într-un fior de gheaţă.

— Oaspetele nostru se poate răzgîndi încă, îl privi, zîmbitor, cel în puterea căruia se afla.

— Accept orice condiţii, zise străinul, stăpînindu-şi teama.

Marele Han lovi uşor cu un ciocănel într-un gong de aramă. Îndată se arătară doi oşteni înarmaţi, care îl însoţiră pe oaspete spre şirul de porţi pe unde i se spusese că va trebui să treacă. încadrat de o adevărată escortă, ajunse în faţa porţii de la care avea să înceapă cumplita încercare. Clădită din marmură albă, între ziduri de cărămizi smălţuite, era încununată de un triplu acoperiş, cu muchii răsfrînte. De sub olanele aurite, lucind orbitor în soare, îşi scoteau capetele căpriorii din lemn de pin acoperit cu un lac roşu. Cele două canaturi, închise, ale porţii erau turnate din bronz. În faţa lor aşezat pe o rogojină, înveşmîntat în alb, un bătrîn cărunt, cu barba rară, îl aştepta surîzător. Chipul lui semăna uimitor cu acela al Marelui Han, al oştenilor, al călăuzei şi al tuturor

bărbaţilor întîlniţi în această ţară, dar străinul, chinuit de gîndul nerostitei întrebări la care avea să răspundă, încetă să se mai mire.

— Cîte porţi te despart de oraşul sacru? grăi bătrînul.

Oştenii îşi cumpăniră săbiile, gata să şi le tragă din teci.

— Dacă aş răspunde, chibzui cu voce tare străinul, mi-ar rămîne, desigur, cu una mai puţin!

Canaturile de bronz se rotiră fără zgomot: ghicise! Escorta îl urmă, printre ziduri de-a lungul cărora se desfăşurau, în reliefuri joase, scene cu dragoni înaripaţi. Culorile vii ale cărămizilor smălţuite îi plăcură. Zidurile erau înalte, urmau un contur sinuos şi, din loc în loc, erau încununate cu turnuri identice. După o oră de drum, interesul pentru dragoni şi culorile smalţului îi pieri cu desăvîrşire, producîndu-i o senzaţie de secătuitoare monotonie. Cînd ajunse din nou în faţa unei porţi cu olane aurite, vegheate de un bătrîn cu barba rară, i se păru firesc să constate că este întîmpinat cu acelaşi surîs enigmatic şi de aceleşi canaturi de bronz. De data aceasta însă, hainele înţeleptului erau de culoarea purpurei. Dacă n-ar fi fost acest amănunt şi drumul chinuitor pe care îl străbătuse, ar fi putut să jure că se mai afla încă în faţa primei încercări.

— Ce te aduce la mine? întrebă înţeleptul. Oştenii se mişcară grabnic şi se auzi sunetul lamelor de oţel lunecînd pe arama tecilor.

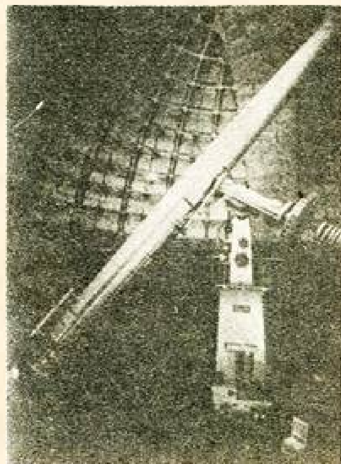
— Bunăvoinţa Marelui Han mă aduce, răspunse străinul.

Din nou se clintiră canaturile de bronz şi din nou se pomeni călcînd cu teamă printre ziduri smălţuite. Se văzu pentru a treia şi pentru a patra oară în faţa unei porţi şi de fiecare dată găsi răspunsul cel mai potrivit la vorbele iscoditoare ale înţeleptului cu barba rară. Şi tot aşa, pînă la zece. Şi cînd, după un drum istovitor, adus încă o dată în faţa porţii de către vajnicii oşteni cu săbiile pregătite, un bătrîn în straie negre îi puse cuvenita întrebare, străinul se zăpăci într-atît, încît nu înţelese nimic. Oştenii traseră săbiile.

— Prin cîte porţi ai trecut? repeta surîzător bătrînul.

Săbiile se ridicau încet, sclipindu-şi tăişurile.

— Prin zece porţi am trecut, vorbi repede străinul.

Canaturile de bronz rămaseră neclintite. Braţele înarmate ale oştenilor erau înălţate mult deasupra capetelor. Străinul se întrebă dacă nu cumva ar fi trebuit să numere şi cele trei porţi pe care le străbătuse înainte de a ajuge la Marele Han.

— Treisprezece! gemu el, rugător.

Înţeleptul surîdea, mîngîindu-şi barba rară. Şi, în vreme ce oţelul svîcnea, fulgerînd, zise:

— De zece ori ai trecut, e drept, dar prin una şi aceeaşi poartă...

Apoi ridică de pe lespezi căpăţîna şiroind de sînge şi o azvîrli peste grămada de tigve pe care străinul n-o observase.